

Savn: Linn Ullmann fremkaller bilder av foreldrene med virtuos teknikk.

Innbrent i minnet

Om maleren Cézanne har jeg latt meg fortelle at han brukte så lang tid på sine berømte frukt-stillebener at frukten som lå framme som modell, etter hvert råtnet. Løsningen ble å lage modellfrukt i et mer holdbart materiale, for eksempel marsipan.

Hvorfor tenker jeg på dette her jeg sitter med Linn Ullmanns nye roman? Kanskje fordi den så åpenbart har virkeligheten som forelegg – historien om hennes egne foreldre – samtidig som den har som premiss at minnet er relativt, at man fantaserer og fyller i når man gjengir, med vilje eller ei. «Jeg har det motsatte av klisterhjerne,» skriver hun et sted. Heldigvis har gode forfattere annet å huske med enn hjernen.

Dette romanprosjektet fødtes ut av intervjuer datteren gjorde med faren, filmregissøren, årene før han døde. Hun tok dem opp på bånd, med planer om et bokprosjekt, som måtte skrinlegges da hans helse og hukommelse begynte å skranke. «De urolige» har i tillegg dratt nytte av brev til moren og andre av farens etterlatenskaper; sammen utgjør dette en slags skjelvende grunnmur i et puslebygg som hopper

ROMAN

Linn Ullmann
De urolige

Forlaget Oktober 2015, 416 sider

virtuost mellom ulike tidsplan og stiler.

Foruten tida rundt farens død, holder vi oss mest i datterens barndom og oppvekst hos moren. Da er faren kun tilgjengelig om sommeren, i sitt hus på Fårö – der de tre bodde noen få år, mens foreldrene fortsatt var sammen. De framstår som svært forskjellige: faren som disiplinert og absurd punktlig, asosial, men kjærlig, moren som naiv og klønete, innsmi-

grende; for den misunnelige datteren er hun destillatet av «kvinne». Begge foreldrene ville aller helst være barn, skriver hun tidlig i boka. Ingen av dem kunne stryke

BARNDOM: Premisset for Linn Ullmanns nye roman er at minnet er relativt.

FOTO: MARGIT B. SELSJORD

tøy, eller lage ordentlig mat.

At de eksistensielle spørsmålene skinner sterkest i delene om faren, er kanskje naturlig. Rundt ham lusker døden og det intense kunstnerlivet (det kunne de vel gjort rundt moren også?). Det er i morens hus at datteren formes som sosialt vesen – selv om moren er mye fraværende. Savnet blir særlig påtakelig under deres tid i New York. Datteren er rebelsk og uforskammet,

men hennes verden uten foreldrene framstilles også som forvirret og utrygg: livstrette barnepiker, sleske motefotografer, spritfester på stranda.

Hoppene i tid gjør at Ullmann kan lage poesi av minner uten at det blir for påtrengende i den lette prosaen. Skjedde ting én gang, eller flere? Varte de en hel barndom? Språket er uhyre elegant, innimellom ekstraordinært. Jeg impone-

res av hvordan hun uanstrengt kan skifte tema brått midt i et luntende avsnitt. Sidelange setninger manøvreres med små åndedrag.

Nåtidsnivået i teksten, der jeget er den voksne forfatteren Linn Ullmann, får kanskje et litt vel forklarende preg. Det essay-aktige er ikke hennes sterkeste side, og en del av referansene til litteratur og vitenskap kunne godt vært kuttet. Noen av bånddialogene med faren føles også mindre vesentlige; tross alvoret lever de mye på en slags «forventet», selvgående komikk.

Humor med hjerte og stikk er det mye av ellers, og flere av de spenstigste episodene fortelles ikke til sin slutt. Vi får ikke vite hvordan det endte da moren ble sendt på legevakta etter å ha blandet piller og vin, heller ikke da hun serverte frossen skinke på julaften i 1968. Slik får Ullmann fram at dette ikke bare er anekdotisk minning. Fremfor alt er det snakk om bilder av foreldrene, hennes egne versjoner av dem, som har brent seg inn.

Et evig savn for datteren, både som barn og voksen, er å se et fotografi av hele den vesle familien sammen. Et slikt bilde ble aldri tatt. Og romanen blir ingen erstatning for dette; vi ser dem ikke sammen, de er for spredt ut, for ulike, for urolige, «hver på sin måte, hver på sin klode». Men de er der.

Sindre Andersen

bokmagasinet@klassekampen.no

Bommer: Forfriskende forsøk på å tenke nytt ender dessverre som ironisk studentblad.

Avsløring! Kulørt tåkeprat

Hvordan formidler man ny og eksperimenterende litteratur til et bredt publikum? Det lille, danske forlaget Gladiator, som utgir blant andre prisbelønnede Josefine Klougart og Amalie Smith, lanserte i starten av oktober det glansede og formmessig Se og Hør-inspirerte magasinet Texas Longhorn som et bud på en ny type litteraturformidling. Magasinet, hvor innholdet er satt opp som Se og Hør-stoff, er trykt i 12 000 eksemplarer, som er delt ut gratis i bokhandler, kafeer og kinoer over hele landet.

I utgangspunktet er det en morsom og annerledes idé å utgi litteratur i ukebladformat: Det taler til den lystbetonte og nysgjerrige siden ved å lese, og er sånn sett et forfriskende avbrekk fra selvhøytideligheten som kan

TIDSSKRIFT

Hans Otto Jørgensen, Jakob Sandvad og Anna Sidsel Andersen (red.)

Texas Longhorn

Forlaget Gladiator 2015, 128 sider

prege eksperimenterende litteratur. Problemet med Texas Longhorn er bare at form og innhold peker i hver sin retning: På tross av det støyende og angivelig invite-

rende designet, er det lenge siden jeg har følt meg så fremmedgjort og ekskludert som leser. Hvorfor skal jeg overhodet lese dette bladet?

Med en blanding av gode, etablerte forfattere – her er bidrag av Josefine Klougart, Bjørn Rasmussen, Jeppe Brixvold og Hans Otto Jørgensen – og debutanter, har bladet potensial til å være en interessant katalog over hva som skjer i dansk litteratur akkurat nå. Men det er dessverre som om form og innhold aldri helt møtes.

Christina Hagen leker fint med ukebladsjangeren når hun stiller '17 dumme spørsmål' til litteraturkjendiser som Pia Juul, Søren Ulrik Thomsen og Jørgen Leth, men ellers er det svært begrenset hva forfatterne får ut av formatet. De enkelte diktene i bladet, som Peter-Clement Voetmanns 'Sarah &

Samuel', fungerer noenlunde som ukebladoppslag, mens de mange prosatekstene virker malplasserte og hjelpeløse i Se og Hør-formatet. Samtidig består bildesiden i overveiende grad av intetsigende hverdagsamatørbilder, som ikke riktig bidrar med noe.

Jeg har vanskelig for å forestille meg at skoletrøtte gymnasiaster eller vitebegjærlige krimelskere skulle bli begeistret over annerledes og eksperimenterende litteratur ved å finne Texas Longhorn på sin lokale kafé. Og det er en skam, for man skal virkelig ha all ære for å tenke i nye formater. Det amerikanske litteraturtidsskriftet og samleobjektet McSweeney's, som utgir hvert nummer i et nytt format, er et forbilledlig eksempel på hvordan formen kan supplere innholdet. Tidsskriftet har kommet ut i

en mengde fantasifulle former: som falsk avis («The San Francisco Panorama»), som en bunke reklamepost og som utbrettsbok med lommer til en historie i form av et kortspill (og en tilhørende kam).

Det eneste stedet hvor Texas Longhorns form og innhold for alvor går opp i en høyere enhet, er i idolplakaten av Herta Müller, som mørk og dyster skuler mot betrakteren. Det er en morsom parodi på ukebladsjangeren, og samtidig et av de få stedene hvor noe står på spill i bladet: en oppriktig idoldyrkelse. Hvis Texas Longhorn skal være mer enn en døgnflue, må det mindre ironisk distanse og mer formbevissthet til. Ellers blir det likegyldig.

Anne Kirstine Munk Christiansen

bokmagasinet@klassekampen.no